

esemény volt a „szociális biztonság első amerikai konferenciája”, melyet a csilei Santiagóban 1942 szeptember folyamán tartottak. A konferencia a csilei kormány meghívására jött létre s 21 amerikai állam vett rajta részt. Előkészítésében fontos szerepet töltött be a szociális biztonság előmozdítására a perui Limában már 1940 decemberében alakult amerikai bizottság és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal.

A konferencián elfogadott határozati javaslatok és a szociális biztonság létrehozatalára vonatkozóan kiadott „nyilatkozat” világosan kifejezik a társadalombiztosítás jövőjére vonatkozó általános, ma már minden művelt államban tért hódító felfogást. Ebben rejlik a konferencia igazi jelentősége.

A konferencia célkitűzésére igen jellegzetesen mutatnak rá a csilei külügyminiszternek, Ernesto Barros Jarpa-nak a megnyitó ülésen elhangzott szavai: „A háború által előidézett válság azt a parancsoló kötelezettséget rója minden államra, hogy emberi erő-készletének és a rendelkezésére álló anyagi forrásainak maximumát hasznosítsa. Ilyen körülmények között a szociális gondoskodás szolgáltatásaira kell a legnagyobb súlyt helyezni, hogy a dolgozók és családtagjaik egészségét és munkaképességét épségben tartsuk és igazságos biztosítékot adjunk nekik a jövőben az őket fenyegető viszontagságok és bizonytalanság ellen.”

A konferencián előadott jelentések anyagából vett szemelvények élénken rávilágítanak arra, hogy az amerikai kontinens nemzeteit is ugyanazok az égető társadalombiztosítási problémák foglalkoztatják, mint az európai államok többségét. Ilyenek pl. a társadalombiztosítás kiterjesztése a mezőgazdasági munkásokra, a független dolgozókra és a háztartási alkalmazottakra; a betegségi biztosításban az orvosi kezelés és a gyógyszerellátás hatékonyabbá és gazdaságosabbá tétele; a rokkantsági és nyugdíjbiztosításban a rokkantság fogalmának pontos meghatározása, más foglalkozásra való átképzés; a társadalombiztosítás szerepe az egészségvédelem szolgáltatásban; a társadalombiztosítás anyagi fedezetének kérdései; a betegségi és halálozási statisztikai adatgyűjtés fontossága stb.

A konferencia tanácskozásának eredményeként egy általános érvényű „deklaráció”-t és több határozati javaslatot fogadott el. Amint alább látni fogjuk, a deklaráció a szociális biztonság tekintetében a Beveridge-tervből is jól ismert szociálpolitikai irányelveket tüzi ki, de az elfogadott határozati javaslatokból már világosan kitűnik, hogy a szociális biztonság megvalósításának nemcsak fő, hanem majdnem egyetlen eszközének a társadalombiztosítás teljes, az összes követelményeket kielégítő kifejlesztését tekintette.

A deklaráció szövege a következő:

I. Szociális és gazdasági biztonság.

1. A társadalom kötelessége új ihletet meríteni a minden embert és népet összefoglaló szolidaritás érzéséből, hogy megszüntesse a nyomort és biztosítsa az egészségben töltött, az emberi méltóságnak megfelelő élet lehetőségeit.

2. A rendelkezésre álló gazdasági és technikai erőforrásokat teljesen ki kell használni, hogy minden államban lehetőleg minél több ember megkapja legfontosabb életszükségleteinek kielégítését.

3. A gazdasági célkitűzések önmagukban nem elegendőek egy szíves és nagylelkű együttműködéshez, ha csak nem társulnak olyan igazságos társadalmi rend felállítására irányuló törekvással, mely biztosítja a munka eredményének igazságos felosztását.

4. Minden államnak kötelessége munkaképes népességének szellemi, erkölcsi és fizikai erejét életre

A SZOCIÁLIS BIZTONSÁG ELSŐ AMERIKAKOZI KONFERENCIÁJA

A külföld szociálpolitikai híreinek ismertetése során ismételtén utaltunk arra, hogy a világháború tombolása közben mind a hadban álló, mind a nem hadviselő államokban mennyire előtérbe nyomult a szociális biztonság megteremtésének gondolata és ezzel szoros kapcsolatban a társadalombiztosítás korszerű fejlesztésének követelése.

A társadalombiztosításnak mint a szociális biztonság alapvető intézményének tökéletes szintre való emelése terén a kezdeményezést majdnem mindenütt az állam vette kezébe, mint pl. Angliában, ahol a *Beveridge-terv* szinte forradalmi újítást jelent.

Bár annál jóval szerényebb visszhangot keltett, a szociálpolitika fejlődése terén tagadhatatlanul jelentős

hívni, megóvni és tovább fejleszteni, jövő nemzedékének útját egyengetni és támogatni azt a réteget, amely a termelő tevékenységből már kikapcsolódott. Az emberi erőforrásokkal és értékekkel való igazságos, észszerű gazdálkodás jelenti a szociális biztonságot.

5. Ennek az alapvető biztonságnak szavatolása ösztönző hatással lesz az egyéni erőfeszítésre és kezdeményezésre, megjavítja a társadalom szervezetét, kiküszöbölve belőle a létbizonytalanság okozóit.

II. Társadalombiztosítás.

6. A társadalombiztosításnak mint a szociális biztonság tényezőjének feladata:

a) ama kockázatok elhárításának megszervezése, amelyeknek bekövetkezése a dolgozó embert megfosztja keresőképességétől és létfenntartási eszközeitől;

b) a betegség vagy baleset folytán teljesen vagy részben elvesztett keresőképességnek a lehető leggyorsabb és legtökéletesebb helyreállítása;

c) a kereső foglalkozásnak betegség vagy baleset, ideiglenes vagy állandó rokkantság, munkahiány, előre-gedés, vagy a családfő korai elhunytá következtében történt megszűnése vagy szünetelése esetében a létfenn-tartáshoz szükséges eszközök nyújtása.

III. Kontinentális program.

7. Amerika országaiban a szociális biztonság politikájának olyan rendszabályokra is ki kell terjednie, amelyek fejlesztik és magas szinten tartják a foglalkoztatást, növelik és méltányosabban osztják el a nemzeti jövedelmet és végül, amelyek a dolgozó emberek és családtagjaik egészségét, táplálkozását, ruházódását, lakásviszonyait, általános és szakmai képzettségét meg-javítják.

8. Bármely amerikai nemzet dolgozóinak egészsége, munkaképessége és jóléte az összes amerikai nemzeteket érinti; ennek következtében szükséges a szociális biz-tonság szolgáltatában álló intézmények tevékenységének összhangba hozatala az embertöke megóvása céljából, ami a kontinens védelmének és épségének záloga.

9. Ez a célkitűzés Amerika nemzeteinek felada-tává teszi, hogy szociális politikájuk folytonosságának biztosítása, egységük megóvása és minden eshetőségre való felkészülésük érdekében a rendelkezésükre álló erőkből egy közös tartalékot alkossanak.

10. A szociális biztonság szolgáltatában álló intéz-ményeknek kontinentálisán történő összhangba hozatala a népek méltóságát és lelkiismeretét olyan mélyen érintő kérdések megoldásához a szolidaritásnak újabb kötelei-keit fogja szöni s megerősíti az Amerika jövőjébe vetett hitet.

IV. A világra kiterjedő törekvések.

11. Amerika országai a szociális biztonság épületé-nek megújítására irányuló elhatározásaikkal hozzájárul-nak ama világszolidaritás kialakításához, melynek célja a népek jóléte, a béke megvalósítása és megóvása.

Már említettük, hogy a konferencián elfogadott határozati javaslatok majdnem kizárólagosan társa-dalombiztosítási vonatkozásúak. Amerika nemzetei érzik, hogy ezen a téren az európai kontinens nemzetei mögött messze elmaradtak és ezért a lehető leggyorsab-ban pótolni kívánják az elmulasztottakat. Tudják már, hogy a szociális biztonság alappillére a tökéletesen meg-szervezett, jól működő társadalombiztosítás. Amint alább láthatjuk, ezen a téren sok újat nem mondhat-nak. Az elfogadott határozatok tanulmányozása azon-ban a fejlettebb társadalombiztosítási berendezéssel bíró európai országokra is tanulságos, mert az európai tapasztalatokon okulva, összefoglaló képet adnak a társadalombiztosításban elengedhetetlen egységes, szé-les látókörű irányelvekről és óva intenek attól, hogy a széthúzó, partikuláris, csak egyes társadalmi osztályok külön érdekeit szolgáló elvek előtérbe helyezésével

szem elől tévesszük a végső célt: a nemzet egyetemé-nek jólétét, a nemzeti erő megóvását és a tökéletes társadalmi biztonság megvalósítását. Az alábbi határo-zatokat tehát érdemes ebből a szémszögből meg-szívlelni.

A) A társadalombiztosítás egységesítése.

A konferencia mindazoknak az amerikai államok-nak, amelyeknek társadalombiztosítási és népgondozási intézményei a fejlődés útján vannak, de teljes társa-dalombiztosítási rendszert még nem valósítottak meg, ajánlja, hogy a szociális biztonság megteremtését célzó tevékenységüket a kötelező társadalombiztosítás rend-szerében a különböző szolgáltatások egységesítésére és általánosítására irányítsák.

B) A társadalombiztosítás tárgya és alkalmazásának tere.

Az egészség ápolását a társadalombiztosítás keret-ben kell megvalósítani, melynek ki kell terjednie az alkalmazottak minden rétegére és azok családtagjaira, de ugyanolyan feltételekkel a független dolgozókra is. Biztosítással kell fedezni az általános kockázatokon felül, a hivatással járó kockázatokat is. A költségek fedezését meg kell osztani az állam, a munkaadók és a biztosítottak között. A konferencia a megelőző társa-dalompolitikának szükségességét hangsúlyozza, hogy mindazok a személyek, akik önhibájukon kívül munka nélkül vannak, bevonassanak a nemzeti termelő mun-kába, hogy a gyengélkedők és betegek megfelelő keze-lésben részesüljenek, ideértve azokat is, akik még csak hajlamosak a betegségekre. Ezért a következőket java-solja:

1. Balesetek és foglalkozási betegségek esetére kötelező biztosítás létesítését a munkaadók költségére, amely a kötelező betegségi, öregségi, rokkantsági és haláleseti biztosítással párhuzamosan működjek, sőt - ha lehetséges - azzal egyesíttessék.

2. A kötelező betegségi biztosítás kiterjesztését minden bérmunkásra, tisztviselőre, kézműiparosra, szabad foglalkozásban dolgozóra, kiskereskedőre és azok családtagjaira.

3. Az előző pontban említett személyeknek öreg-ség vagy rokkantság esetében járadék nyújtását, mely-nek összege legalább a létminimumot biztosítja, de amelynek megállapításánál méltányosan figyelembe kell venni az elvesztett kereset nagyságát, a járulékfizetés időtartamát és a biztosított által eltartott családtagok számát is.

4. A biztosított halála esetében az özvegy és az árvák járadékban részesítését.

5. Az önhibájukon kívül munka nélkül álló szemé-lyek segélyezését.

6. Olyan állami szerv létesítését, melynek feladata a szociális biztosítás intézeteinek irányítása és működésük-nek ellenőrzése.

7. A szociális orvostan részére tanszék létesítését.

Párhuzamosan azonban állami egészségügyi szer-vezetnek is működnie kell, melynek feladata az egész-ségügyi törvények végrehajtása.

C) A társadalombiztosítás kiterjesztése a mezőgazdasági munkásokra, háztartási alkalmazottakra és a független dolgozókra.

1. A társadalombiztosítás hatályát ki kell terjesz-teni a mezőgazdasági munkásokra, a háztartási alkal-mozottakra és a független dolgozókra is.

2. Ennek a kiterjesztésnek magában kell foglalnia azokat a személyeket, akik önálló mezőgazdasági foglalkozást űznek (kisgazdák), de keresetük nem elégséges ahhoz, hogy kockázataikat a saját anyagi erejüktől fedezhessék.

3. A társadalombiztosítással párhuzamosan a gazdasági helyzet, a közoktatás és az egészségügy fejlődésére is törekedni kell.

D) *A társadalombiztosítás kiterjesztése a szellemi munkásokra.*

A konferencia attól a megfontolástól vezérelve, hogy vannak olyan szellemi foglalkozások, melyek a gazdasági biztonságot nélkülözik és ezért a közösség védelmére szorulnak, elhatározza, hogy a szellemi foglalkozást űző személyek társadalombiztosításának kérdését a legközelebbi amerikai konferencia napirendjére tűzi.

E) *Biztosítás üzemi baleset és foglalkozási betegség esetére.*

A konferencia attól a megfontolástól vezérelve, hogy az üzemi balesetek és a foglalkozási betegségek olyan súlyos gazdasági csapást jelentenek a dolgozókra és azoknak családtagjaira, hogy a közösségnek kötelessége szociális biztosítás útján – az érdekelt munkaadók költségére – közbelépni;

b) hogy ezt a biztosítást kötelezővé kell tenni, mert csak ilyen módon biztosítható intézményesen minden üzemi baleset és foglalkozási betegség kártalanítása;

c) hogy a szociális jellegű biztosításnál megengedhetetlen a nyereszkes cél, valamint az, hogy költségvetését súlyos propagandaköltségek terheljék és ennek következtében a termelési költségek is emelkedjenek;

d) hogy a balesetelhárítás is eredményesen kizárólag csak szociális, a nyereszkes kizáró, kötelező és egységesített szociális biztosítás keretében valósítható meg;

e) hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet mindenkor azt az álláspontot foglalja el, hogy a baleset és foglalkozási betegségek esetére szóló biztosítás a társadalombiztosításnak egyik ága;

minden amerikai államnak ajánlja, hogy tegyék meg a törvényhozás útján a kezdeményezést a baleset és foglalkozási betegségek esetére szóló biztosítás, valamint az intézményes balesetelhárítás megteremtésére.

F) *A betegségi biztosítás orvosi és gyógyszeres szolgáltatásainak hatékonyabbá és gazdaságosabbá tétele.*

1. A betegségi biztosítás feladata, hogy a biztosítottaknak és családtagjaiknak a korszerű orvostudomány minden olyan eszközét rendelkezésre bocsássa, mely egészségük épségben tartásához, a betegségnek lehetőleg még annak kezdeti állapotában történő felismeréséhez és gyógyításához szükségesek; e feladatának elérése céljából megfelelően szakképzett orvosi személyzettel, kielégítő gyógyászati felszereléssel és a biztosítottak által könnyen elérhető szervezettel kell bírnia, ezek mellett azonban a népbetegségek, a járványos és az endémikus betegségek elleni küzdelemben is tevékenyen részt kell vennie.

2. Az orvosi szolgálat eredményes voltának egyik elengedhetetlen feltétele, hogy a teljesítmény maximumát a lehető legkevesebb költséggel érje el. Ezért működésében a gazdaságosság elvét kell szem előtt tartani. Ennek érdekében olyan diagnosztikai eljárások

kell alkalmazni, amelyekről a legbiztosabb eredmény várható, a gyógymódok közül pedig azokat, amelyek az aránylag legalacsonyabb költségekkel a legnagyobb eredményt biztosítják. Kerülni kell tehát a nélkülözhető, mértéktelen vagy felesleges gyógyszerrendelést.

3. Szükséges, hogy a biztosítóintézetek orvosi felelősségük fokához mérten részt vehessenek szolgálatuk megszervezésében, az intézetek pedig ügyeljenek orvosaik szakképzettségének fokozására azáltal is, hogy gazdasági helyzetük megjavítására lehetőséget adnak és – ha van mód rá – nyugdíjat is biztosítsanak részükre. E követelmények gyakorlati megvalósítása érdekében a konferencia felhívja az érdekelt kormányokat, mozdítsák elő az országaikban előállított gyógyszerek egymás között való kicserélését, létesítsenek az orvosi szolgálat racionalizálásának és gazdaságosságának kérdését tanulmányozó bizottságokat, amelyek a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal közreműködésével nemzetközi értekezletek tartását is kezdeményeznék, valamint gondoskodnának arról is, hogy a tanulmányok és közlemények nyilvánosságra kerüljenek.

G) *Rokkantsági biztosítás.*

A konferencia ajánlja:

1. Tekintessék rokkantnak az, akinek testi és szellemi képességei a munkapiacra nem teszik lehetővé, hogy nemének, életkorának és képzettségének megfelelő foglalkozásban, vagy más foglalkozásra átképzés után a létfenntartásához szükséges keresetre szert tehessen.

2. A rokkantsági biztosítás terjesztessék ki bármely fizetett munkára való tartós alkalmatlanság esetére.

3. Ha a járadékos visszanyeri munkaképességét, a neki megfelelő munkában alkalmazás tekintetében részesüljön előnyben.

4. A tartós rokkantság esetére szóló biztosítás kapcsolódjék megszakitás nélkül a betegség és ideiglenes keresésképtelenség esetére szóló biztosításhoz.

5. A biztosítóintézet vonjon minden új biztosított foglalkozásának megkezdése után azonnal teljes orvosi vizsgálat alá.

6. A keresésképtelenség kifejlődésének és a betegség színlelésének megakadályozása céljából, valamint az állandó keresésképtelenség ellenőrzése végett mind a biztosítottakat, mind a járadékosokat bizonyos időközönként orvosi vizsgálat alá kell vonni.

7. A társadalombiztosítás keretében a rokkantnak más hivatásra átképzését is meg kell szervezni.

8. Mindaddig, amíg a más hivatásra átképzés lehetősége fennáll, a rokkantsági szolgáltatásokat csak ideiglenes jelleggel szabad megállapítani.

9. A szolgáltatásban részesülők legyenek kötelesek magukat sebészeti kezelésnek is alávetni, ha orvosi vélemény szerint a sebészeti kezeléstől gyógyulás várható.

10. A rokkantsági szolgáltatások nyújtásának megkezdését – túlzott igények elkerülése céljából – bizonyos várakozási időnek kell megelőznie.

11. A rokkantsági szolgáltatások összegét akként kell megállapítani, hogy azok a biztosított életkörülményeinek és eltartásra szoruló családtagjainak figyelembevételével legalább a létminimumot biztosítsák, de ne legyenek olyan magasak, hogy a munkára való kedvet megszüntessék olyan esetekben is, amikor gyógyulás lehetséges.

12. A munkaadók tartsanak fenn bizonyos munkaterületeket olyan egyének részére, akik megfelelő átképzés után újból munkát vállalhatnak.

H) *A munkaadók és az alkalmazottak részvétele a társadalombiztosítás ügyvitelében.*

A konferencia a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet állásfoglalását magáévá teszi és újból ajánlja, hogy a munkaadók, valamint az alkalmazottak érdekképviselői által kijelölendő személyek mint tanácskozó testületek vegyenek részt a szociális biztonság ügyvitelében.

I) *A katonai szolgálatra behívottak biztosításban szerzett jogainak fenntartása.*

A konferencia ajánlja, hogy a fegyveres erő mozgósítása esetében az állam gondoskodjék a biztosítottak szerzett jogainak megóvásáról.

J) *A szociális politika szerveinek együttműködése.*

A konferencia a szociális politika Állandó Amerikai Bizottságának figyelmébe ajánlja annak a kérdésnek tanulmányozását, hogy a szociális politika egyes szerveinek gyakorlati és hivatali együttműködésének melyek a legjobb módjai.

K) *A társadalombiztosítás pénzügyi szervezete.*

1. A biztosítás anyagi fedezetének rendszere nem kizárólag attól függ, hogy melyik biztosítási ágban alkalmazzák, hanem különböző egyéb körülményektől is, mint pl. az állam gazdasági helyzete, pénzének értékállósága, társadalombiztosításának fejlettségi foka stb.

2. Általában az öregségi, rokkantsági és haláleseti biztosításban a tőkegyűjtés rendszere, egyéni vagy átlagjárulékkal, a betegségi és anyasági biztosításban pedig a teherfelosztó rendszer ajánlatos. Mégis ajánlatos a szakértőkre bízni annak” megvizsgálását, hogy a fentebb említett helyi körülmények következtében nem szükséges-e az elméletileg alkalmazandó rendszer módosítása.

3. Annak ellenére, hogy a pénzügyi fedezeti rendszer kérdésében abszolút szabályokat megállapítani nem lehet, a 2. pontban ajánlott rendszereket több állam már alkalmazta (Csehszlovákia, Olaszország, Franciaország, Németország, Anglia), eltéréseknek tehát csak ott lehet helye, ahol azt a szakértők a helyi viszonyok következtében szükségesnek látják.

4. A választott megoldásnál irányadó szempontnak kell maradnia, hogy a biztosítás szolgáltatásainak nyújtása fennakadást ne szenvedjen és hogy a tartalékalapok az 1938 évi genfi szakértőbizottság által megállapított módon helyeztessenek el.

5. Bármilyen legyen a választott megoldási mód, annak olyannak kell lenni, hogy a biztosítás által nyújtott védelem mindenkor biztos maradjon.

6. A pénzügyi szervezet fennakadás nélkül történő működése érdekében olyan független biztosítástechnikai szerv létesítéséről kell gondoskodni, mely esetről-esetre annak a szükséghez képest történő változtatására tesz javaslatot.

L) *A biostatistikai adatgyűjtés egységesítése.*

1. Annak érdekében, hogy a nemzetközi biostatistikai adatok összehasonlíthatók legyenek, azoknak egységes alapokra fektetése szükséges.

2. Annak érdekében, hogy felhasználásra alkalmas megbetegedési statisztikai adatok álljanak rendelkezésre, időszakonként végzendő orvosi vizsgálatok ajánlatosak.

3. Szükséges, hogy az amerikai államok az orvosi kutatások, a fizikai vizsgálatok és a klinikai analízisek terén egységes rendszert kövessenek; ezért a diagnosztika elemeit – amennyire csak lehetséges – egységesíteni kell.

4. A halálokok nemzetközi jegyzékének példájára a kórformák, illetőleg azok okának jegyzékét is össze kellene állítani, mert ezek rendkívüli haszonnal lennének felhasználhatók.

5. Az előző pontban megjelölt cél elérése érdekében a szociális biztonság Amerikai Bizottsága' kezdje meg a már használt megjelölések felülvizsgálatát.

6. Annak érdekében, hogy a népességben tapasztalható jelenségekről teljes ismeretet nyerhessünk, szükséges, hogy a kormányok a törvényhozás útján legalább tíz évenként tartandó általános népszámlálást rendeltessenek el.

M) *Az anyák, gyermekek és fiatalok védelme.*

A konferencia az anyák, a gyermekek és fiatalok védelme megszervezésének szükségességét a képviselt államok figyelmébe ajánlja. A megoldásnak az állam általános politikájával egybehangzóan az érdekeltek gazdasági, egészségügyi, társadalmi, igazságszolgáltatási és nevelési ügyeire kell kiterjednie. A védelmet a társadalombiztosítás keretében kellene megszervezni.

N) *A népgondozásnak a társadalombiztosítás mellé rendelése.*

A konferencia ajánlja, hogy azok az államok* amelyekben a szociális biztonság nem terjed ki az egész népességre, de népgondozási szervekkel rendelkeznek, rendeljék egymás mellé és egyesítsék azokat a társadalombiztosítási szervekkel, hogy ezáltal hatékonyságuk és gazdaságosságuk növekedjék.

Még megemlítjük, hogy a „szociális biztonság amerikai konferenciája” már első összejövetele alkalmával állandó jellegű szervezatként alakult meg és alapszabályát is megalkotta. Tagjai lehetnek a szociális közigazgatás központi és miniszteriális szervei, a szociális biztonság és a társadalombiztosítás céljaira rendelt intézetek és pénztárak, valamint az ezekben a kérdésekben érdekelt központi tanácsadó és szakszervek. Ügveinek irányítását egy állandó bizottság végzi, melynek tagjait a tagállamok kormányai nevezik ki. Az új szervezet szoros kapcsolatot tart fenn a Nemzetközi Munkaügyi Hivatallal.¹

Vígh Győző.

¹ *Revue internationale du Travail*, 1942 november.